OPTIMIZAREA CALITĂȚII EDUCAȚIEI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR DIN PERSPECTIVA EDUCAȚIEI INCLUZIVE

OPTIMIZING THE QUALITY OF EDUCATION IN PRIMARY, SECUNDARY AND HIGH SCHOOL EDUCATION FROM THE PERSPECTIVE OF INCLUSIVE EDUCATION

Mădălina MIȘCALENCU, ORCID: 0000-0002-9584-4171
Galați, România

CZU: 373.5:37.014:376

e-mail: miscalencu@yahoo.com

In this article, based on the identification of the strengths and weaknesses of a school institution, proposals for optimizing the quality of education offered to students are presented. The proposed activities aim to create an inclusive environment based on tolerance, empathy, understanding and support for students with special needs, communication and collaboration between teachers, students and family. Inclusive education is not only a way to provide equal opportunities for education, but also to promote a more tolerant society that accepts diversity. The methods used to identify the strengths and weaknesses of the school institution are: analysis of different types of documents, systematic observation and questionnaire-based investigation.

Cuvinte cheie: *calitate în educaţie, educaţie incluzivă, elevi cu C.E.S, incluziune, mediu incluziv.*

INTRODUCERE

Educația incluzivă este un concept care a început să fie promovat pe plan internațional la sfârșitul secolului trecut, de către politicile educaționale ale unor țări cu sisteme sociale democratice. La baza directivelor de acțiune a stat asigurarea calității și a accesului la educației pentru toții elevii, în mod egal, indiferent de deficiență sau mediu socio-economic din care provin, cu scopul de ai integra în comunitate. **[**1, p.12**]**

„Asigurarea calității educației este realizată printr-un ansamblu de acțiuni de dezvoltare a capacității instituționale de elaborare, planificare și implementare de programe de studiu, prin care se formează încrederea beneficiarilor că organizația furnizoare de educație indeplinește standardele de calitate.” **[**2, p.4**]**

Rolul principal în asigurarea calității în educație revine organizației de învățământ care furnizează educație. Capacitatea ridicată a acesteia de elaborare, planificare și implementare de programe de studiu care să ducă la obținerea unor rezultate bune ale învățării, demonstrează beneficiarilor că respectiva organizație îndeplinește standardele de calitate. Monitorizarea rezultatelor obținute, evaluarea internă și externă a acestora sunt acțiuni care ajută la identificarea punctelor slabe cât și a punctelor tari ale sistemului de educație. Analiza făcută asupra rezultatelor învățării oferă posibilitatea organizației de învățământ să elaboreze un plan de îmbunătățire a calității educației.

Calitatea educației este dependentă de resursa umană dar și de valorile sociale în care funcționează sistemul de educație. Potrivit cercetărilor făcute de Institutul de Științe ale Educației valorile și principiile fundamentale ale calității educației se identifică în: [3, p. 15]

- coevoluţia tuturor persoanelor şi instituţiilor implicate în asigurarea calităţii;
- autonomia şi libertatea individuală;
- responsabilitatea individuală şi instituţională;
- diversificarea şi flexibilizarea;
- caracterul integrativ şi incluziv;
- dezvoltarea permanentă, creşterea şi progresul;
- coparticiparea şi civismul;
- multiculturalismul;
- fundamentarea deontologică şi respectul – pentru sine, pentru ceilalţi, pentru mediu, pentru instituţia şcolară etc.;
- inovarea şi creativitatea.

MATERIAL ȘI METODĂ

Studiul de față își propune identificarea unor modalități de optimizare a calității educației în învățământul preuniversitar din perspectiva educației incluzive.

Metode, tehnici și instrumente ale investigației

Studiul de caz este metoda care ne oferă o investigare completă și în profunzime a unui subiect reușind în acest sens să descopere toate aspectele realității. [4, p. 157]

Analiza documentelor școlare este o metodă de cercetare care poate fi folosită pentru colectarea de date cantitative și calitative. În vederea întocmirii RAEI, al unității de învățământ profesionale, s-au analizat diferite tipuri de documente: ”documente oficiale, documente private, material de presă, alte produse ale activității umane”. [4, p. 148-149]

Observarea sistematică este o metodă de cercetare utilizată în toate domeniile. Constă în urmărirea și înregistrarea sistematică a unor obiecte sau fenomene în scopul descrierii, explicării și interpretării lor ducând la cunoașterea acestora. [5, p. 112]

Ancheta pe bază de chestionar este o tehnică de cercetare sociologică considerată „aproape întodeauna o anchetă de opinie”. [6, p. 245] În chestionar se pot formula întrebări care determină răspunsuri diverse din partea persoanelor anchetate.

Ancheta pe bază de chestionar se distinge de celelalte tehnici de cercetare prin anumite caracteristici specifice: ancheta se face pe un anumit domeniu al realității sociale cu care subiecții nu intră în contact direct; întrebările sunt formulate clar și stabilite dinainte la fel ca și numărul, ordinea și caracteristicile personelor chestionate (sex, vârstă, nivel de pregătire etc.); „beneficiază de tehnici specifice de construcție, structurare, aplicare sau exploatare”. [7, p. 50]

În cele mai multe cazuri ancheta pe bază de chestionar se realizează pe un număr mare de persoane incluzând-o în categoria metodelor cantitative și nu calitative.

Etape ale elaborării cercetării

1. Determinarea unităților sociale și/sau a populației investigate (indivizii, grupurile, organizațiile, colectivitățile, societățile);
2. Desfășurarea cercetării (colectarea datelor);
3. Prelucrarea informațiilor (verificarea datelor colectate);
4. Analiza datelor și redactarea raportului de cercetare.

Determinarea unităților sociale și/sau a populației investigate (indivizii, grupurile, organizațiile, colectivitățile, societățile)

Activitatea de cercetare s-a desfășurat pe o perioadă de doi ani (1 septembrie 2021 – 30 iunie 2023) în cadrul unei școli profesionale și a inclus colectivul cadrelor didactice, elevii, părinții elevilor și partenerii unității de învățământ.

Desfășurarea cercetării (colectarea datelor)

În colectarea datelor necesare realizării bilanțului s-au utilizat diferite metode, tehnici și instrumente de cercetare: observarea sistematică, analiza documentelor școlare, studiul de caz și analiza pe bază de chestionar.

Studiul de caz este acea metodă care folosește alte metode de cercetare printre care analiza documentelor și observarea sistematică, metode utilizate și în lucrarea de față. O prezentare pe larg a caracteristicilor acestor metode dar și a modalitățile de folosire a lor se va face în continuarea lucrării.

Analiza diferitelor tipuri de documente a ajutat la acumularea unor date legate de procesul instructiv-educativ, resursa umană și baza materială a unității de învățământ.

- *Documentele oficiale*. Studierea documentelor oficiale (legea educației naționale, ordinele miniștrilor educației, hotărâri de guvern, hotărârile consiliilor locale și județene, regulamentul de ordine interioară al unității de învățământ) și analizele făcute asupra reglementărilor acestora au putut stabili în ce măsură au fost respectate, adoptate și ce îmbunătățiri li s-ar putea aduce. Raportările departamentelor contabilitate, inventariere, secretariat și CEAC (execuția bugetară, raportări contabile, dosarele de pensie, contractele de parteneriat și proiectele educaționale încheiate cu comunitatea locală) au oferit informații cu privire la forma de finanțare și la bugetul alocat unității de învățământ, despre baza materială a școlii, numărul personelor care solicită pensionarea dar și despre proiectele inițiate și desfășurate de școală cu comunitatea locală. Aspecte ale procesului instructive-educativ au rezultat din studierea documentelor şcolare (catalog, planuri şi programe de învăţământ, planificări calendaristice etc.)

- *Documentele private*. Analiza acestui tip de documete a oferit informații despre resursa umană din unitatea de învățământ astfel: distribuția pe grade didactice și grupe de vechime a personalului didactic din unitatea de învățământ s-a realizat prin studierea cărților de muncă și a dosarelor personale ale angajaților; date legate de istoricul medical, caracteristicile psihologice și traseul educațional al elevilor au fost strânse din dosarele personale ale elevilor.

- *Materialul de presă*. Articolele apărute atât în presă, cât și în emisiunile difuzate la televiziunea locală, au oferit informații despre activitățile școlare și extrașcolare derulate în unitatea de învățământ cât și despre modalitățile de promovarea a școlii pe plan local.

- *Alte produse ale activității umane.* Postările făcute pe site-ul unității de învățământ precum și pagina de Facebook au oferit informații despre activitățile și proiectele derulate în școală și în afara ei. Participarea elevilor la diferite expoziții tematice organizate în școală sau în parteneriat cu comunitatea locală, obținerea unor premii la diferite concursuri și competiții școlare au oferit date despre înclinaţiile şi abilităţilor acestora.

Observarea sistematică s-a desfășurat pe o perioadă de lungă durată (pe parcursul anilor școlari 2021-2022 și 2022-2023), dându-i un caracter complex. Această metodă a permis studierea activității psihice a tuturor elevilor unității școlare, inclusiv a elevilor cu nevoi speciale, în condițiile vieții de toate zilele și vizează gradul de asimilare a unor modele, norme, valori, în conformitate cu cerinţele programei şcolare. Pe baza datelor colectate s-au întocmit fișe de caracterizare școlară a elevilor în care erau menționate modificările de conduită la diferite ore, randamentul școlar, interesul lor față de diferite activități școlare și extrașcolare, capacitatea de adaptare la cerințele programei școlare, dar și capacitatea de autonomie a acestora.

Ancheta pe bază de chestionar s-a făcut pe un număr de 200 de persoane cu caracteristici diverse (sex, vârstă, statut social) și a vizat colectarea unor date privind opinii, interese, dorinţe, aspiraţii în legătură cu relația cadru didactic – elev – părinte, importanța activităților școlare și extrașcolare, motivația învățării, rolul orelor de instruire practică în formarea deprinderilor, abilităţilor şi priceperilor specifice meseriei alese, calitatea actului educativ.

Datele culese în urma utilizării metodelor, tehnicilor și instrumentelor prezentate mai sus au ajutat la întocmirea Raportului anual de evaluare internă (RAEI) pe anul școlar 2022-2023, în care s-au evidențiat impactul activităților de îmbunătățire asupra nivelului calității educației în unitatea de învățământ, precum și ariile de îmbunătățire rezultate.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În urma completării Raportului anual de evaluare internă (RAEI) s-au putut identifica următoarele rezultate:

- Părțile I (Indicatori de structură și context, rezultate) şi **a III-a (Evaluare internă pe baza indicatorilor de performanţă)**, au oferit informații cu privire la *punctele tari* și *punctele slabe* ale unității de învățământ.

Partea a II-a (Descrierea activităților de îmbunătățire a calității din anul școlar anterior) și **Partea a IV-a (Planul de îmbunătățire a calității educației pe anul școlar următor)**

Pentru completarea ultimei părți a raportului este necesar să cunoaștem *punctele tari* și *punctele slabe* pentru îmbunătățirea calității actului educațional și eliminarea disfuncțiilor apărute.

Puncte tari:

- Şcolarizare nivel 3 de calificare;
- Şcolarizare învăţământ postliceal;
- Şcolarizare învăţământ seral;
- Racordare la internet la toate sălile de curs;
- Cabinet de resurse privind asigurarea calităţii dotat cu calculatoare şi conectare la internet;
- Obţinerea calificativului *Foarte bine* la evaluarea externă periodică obigatorie pentru învăţământul preuniversitar;
- Organizarea Zilelor Şcolii în cadrul cărora s-au amenajat expoziţii tematice;
- Organizarea pentru cadrele didactice debutante a unor cursuri de formare pentru întocmirea documentelor școlare și proiectarea lecțiilor. Cursurile au fost susținute de cadre didactice cu vechime în învățământ și cu grade didactice;
- Formarea cadrelor didactice pentru folosirea portalui educațional dedicat învățământului special și a metodelor de predare la clasă pentru elevii cu CES;
- 90% din cadrele didactice folosesc metode de învățare centrate pe elev;
- Realizarea și desfășurarea unor activități în cadrul proiectelor educaționale județene;
- Existența cantinei școlii pentru servirea mesei elevilor;
- Perfecționarea și formarea continuă a cadrelor didactice prin înscrierea la cursuri desfășurate de CCD și la examenele de obținere a gradelor didactice;
- Schimbarea mentalităţii cadrelor didactice privind asigurarea calităţii în educaţie;
- Folosirea laboratorului AeL în procesul instructiv educativ;
- Organizarea unor excursii cu elevii la: Iaşi, Sovata, Salina Praid, Cluj, Hunedoara, Curtea de Argeş, Sinaia - Castelul Peleş;
- Obţinerea de fonduri pentru repararea, reamenajare şi dotarea unor spaţii de învăţământ;
- Realizarea de venituri extrabugetare în cadrul atelierelor şcolii;
- Obţinerea de diplome prin participarea la activităţilor SNAC: Faza judeţeană: Locul I – secţiunea dans popular; Faza regională: Locul I –secţiunea dans popular; Locul al II-lea - dans modern; Faza națională: Cupa pentru secțiunea dans tradițional;
- Participarea la Târgul de oferte educaţionale ”Cariera 2022”;
- Promovarea oferetei educaţionale pentru şcoala profesională;
- Promovabilitate de 100% la examenele de certificare a competenţelor;
- Valorificarea creativităţii elevilor prin activităţi practice extraşcolare şi activitaţi artistice: expoziţii cu produse realizate de aceştia în cadrul Bibliotecii ”V.A. Urechia” şi a Târgului de oferte educaţionale ”Cariera 2022” , serate culturale, serbări, „Balul Bobocilor”, „Balul mărţişorului”;
- Obţinerea autorizaţiei sanitare de funcţionare.

Puncte slabe

- Spațiul insuficient pentru desfășurarea procesului instructiv- educativ;
- Existența unui număr apreciabil de elevi cu risc de abandon din cauza proveniență lor din rândul familiilor dezorganizate, a mediului subcultural și a migrării părinților în străinatate;
- Standardele specifice de calitate pentru învățământul de masă nu pot fi aplicate, în mod realist, la copiii cu CES integrați în clasele obișnuite;
- Utilizarea la clasă a tehnicilor activ – participative și a tehnologiei moderne (tabla magnetică, videoproiector, flipchard) de un număr mic de cadre didactice (un procent de 10% din cadrele didactice folosesc tehnici activ – participative și tehnologie modernă;
- Lipsa unor proiecte la nivel internațional cu finanțare europeană.

CONCLUZII

Prin tema abordată în această lucrare am urmărit să evidențiez faptul că optimizarea procesului instructiv – educativ se realizează prin aplicarea și practicarea unui management eficient.

Recomandările au fost formulate pe baza rezultatelor obținute în urma cercetării științifice.

Recomandare cu privire la realizarea planului de școlarizare

- În stabilirea planului de școlarizare se va ține cont de cerințele actuale de pe piața muncii dar și de tendințele și posibilitățile de dezvoltare ale economiei locale;

- Formarea unor clase a căror specializări corespund solicitărilor dar și cererilor de orientare școlară a absolvenților de clasa a VIII-a.

Recomandare privind dezvoltarea parteneriatului școală – familie, școală - instituții publice, școală - agenți economici

- Încheierea parteneriatelor educaționale școală – familie, în vederea stabilirii unor relații de colaborare cu părinții tuturor elevilor (inclusiv familiile elevilor cu C.E.S.);

- Creșterea gradului de implicare a reprezentanților comunității locale în activitățile școlii;

- Adaptarea curriculum-ului și a strategiilor didactice la nevoile individuale ale elevilor cu CES;

- Adaptarea curriculum-ului la nevoile comunității și încheierea unor convenții cadru cu egenții economici privind efectuarea stagiilor de pregătire practică de către elevii unității de învățământ.

Recomandare privind dezvoltarea resursei umane

- Participarea cadrelor didactice la programele de formare profesională continuă trebuie să țină cont de nevoile școlii, de interesele personale de specializare ale fiecărui individ, dar și de nevoile individuale ale elevilor cu C.E.S.;

- Desfășurarea unor activități de mentorat în cadrul comisiilor metodice din școală pentru a veni în sprijinul cadrelor didactice debutante;

Recomandare privind resursele financiare ale școlii

- Unitatea școlară își poate asigura resurse proprii extrabugetare prin: tombole, loterii, serbări școlare, prestare de servicii, expoziții cu vânzare;

- Utilizarea publicității în activitățile de strângere de fonduri atât în cadrul unității școlare (profesori și elevi) cât și al comunității locale (părinți, parteneri locali);

- Implicare Asociației Părinților în colectarea de fonduri prin mediatizarea în afara școlii a evenimentelor ce urmează să se desfășoare.

Recomandare privind reducerea abandonului școlar

- Desfășurarea unor activități școlare și extrașcolare care să răspundă nevoilor, intereselor și preferințelor elevilor cu risc de abandon;

- Implicarea elevilor cu risc de abandon în proiecte cu finanțare europeană, nerambursabile, de pe urma cărora să obțină un avantaj bănesc;

- Organizarea unor activități în parteneriat cu societatea civilă care să trateze problemele actuale ale tinerilor și anume: consumul de droguri, tutun și alcool, toleranță și empatie pentru persoanele cu nevoi speciale.

Recomandare privind câștigarea unor proiecte la nivel internațional

- Specializarea, în cadrul cursurilor de formare, a unui grup de cadre didactice în vederea obținerii unor proiecte cu finanțare europeană – programe privind: incluziunea și diversitate, transformarea digitală;

- Înscrierea în grupuri de dialog on-line, „call-uri", bazate pe strângerea și furnizarea de informații referitoare la câștigarea de proiecte cu finanțare europeană.

Referinte:

1. Gherguț, Alois. *Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale. Strategii de educație integrată*, Iași, Polirom, 2001, 200 p.
2. OUG nr. 75/2005 privind *Asigurarea calității educației cu modificările și completările*, aprobate prin Legea nr. 87/2006 și prin OUG nr. 75/2011, cap. I, art. 3, alin. (3), 37 p. Disponibil: https://www.edu.ro/sites/default/files/OUG%20 75-2005%20%28reactulizat%202021%29.pdf [Accesat: 15.09.2023]
3. Șerban, Iosifescu. *Managementul şi cultura calităţii la nivelul unităţii şcolare*, Bucureşti: IŞE, 2005, 147 p.
4. Șandor, Sorin Dan. *Metode și tehnici de cercetare în științele sociale*, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, 229 p. Disponibil: https://moodle.fspac.ubbcluj.ro/pluginfile.php/45743/course/overviewfiles/MTCS.pdf?forcedownload=1 [Accesat: 14.09.2023]
5. Barna, A., Antohi, G. *Curs de pedagogie. Teoria instruirii, curriculum-ului și evaluării*, Galați, Logos, 2001, 231 p.
6. Miftode, Vasile. *Metodologia sociologică*, Galați, Porto-Franco, 1995, 392 p.
7. Cauc, I., Manu, B., Pârlea, D., Goran, L. *Metodologia cercetării sociologice. Metode și tehnici de cercetare*, București, Fundația România de Mâine, ediția a IV-a, 2007, 132 p.